

УДК 72.01:316.34

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА ГРОМАДСЬКОГО ЦЕНТРУ САВЧЕНКО РОМАН

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури м. Київ
roman.savchenko@naoma.edu.ua

Недосконалість планування громадського центру та відсутність врахування потреб користувачів можуть призвести до зниження якості життя та комфорту архітектурного середовища. Ретроспективний аналіз дозволяє зрозуміти, які стратегії та підходи були успішними в минулому, а також виявити помилки та недоліки, які можна уникнути у майбутньому. Серед основних історичних етапів формування середовища громадського центру можна виділити антична Греція, Римська імперія, середні віки, ренесанс, ампір, ранній капіталізм, модернізм, постмодернізм і нові тенденції. Питання формування громадських центрів має важливе значення для сталого розвитку міст і потребує нових досліджень у зв'язку зі зміною потреб мешканців щодо комфорту міського середовища.

Ключові слова: громадський центр, середовище, архітектурне середовище, простір.

Вступ. Недосконалість планування громадського центру та відсутність врахування потреб користувачів можуть призвести до зниження якості життя та комфорту архітектурного середовища. Збільшення щільності населення та зміна його потреб вимагають постійного удосконалення стратегій та підходів до формування комфортного простору для мешканців і відвідувачів громадських центрів. Ретроспективний аналіз дозволяє зрозуміти, які стратегії та підходи були успішними в минулому, а також виявити помилки та недоліки, які можна уникнути у майбутньому. Розуміння історичних тенденцій допомагає формувати більш ефективні та збалансовані підходи до планування та управління громадськими центрами, забезпечуючи комфортність середовища та його відповідність сучасним потребам та цілям сталого розвитку міст. Історично склалося, що громадські центри були просторами торгівлі, релігійних та культурних заходів, місцями зустрічей та спілкування, а також важливими пунктами доступу до послуг та інфраструктури.

Результати. Спираючись на роботу «Формоутворення і роль громадських просторів в процесі еволюції міст – від античності до модернізму» О.П.Олійник, історію розвитку громадських центрів можна умовно поділити на такі етапи: антична Греція, Римська імперія, середні віки, ренесанс, ампір, ранній капіталізм, модернізм, постмодернізм і нові тенденції.

Антична Греція (800 - 146 рр. до н.е.). Громадські центри в античній Греції відігравали значну роль, слугуючи місцями для торгівлі, релігійних обрядів, політичних дискусій, культурних заходів та спілкування. Їхніми ключовими елементами були агора (центральна площа), стоа (крита галерея), театр, храми та гімназії. Еволюція цих центрів протягом архаїчного, класичного та елліністичного періодів свідчить про зростаючу роль громадського життя. Їхній вплив на архітектуру та містобудування відчувається й досі, адже вони стали прообразом сучасних площ, парків та інших громадських просторів.

Римська імперія (27 р. до н.е. – 476 р. н.е.). Форум, оточений храмами, базиліками, куріями та тріумфальними арками, став центром політичного, релігійного та економічного життя. З'явилися нові типи будівель, такі як терми (громадські лазні) та бібліотеки, що свідчить про зростання значення освіти та дозвілля. Римські форуми, з їхньою величчю та функціональністю, й досі слугують зразком для проектування громадських просторів.

Середні віки (V – XV ст.). Середньовічні громадські центри відрізнялися від античних, адже феодалізм, християнство та зростання міст суттєво вплинули на їхні функції та архітектуру. Ринок був центром торгівлі, ратуша – місцем засідань міської ради, а собор – центром релігійного життя. З часом з'являлися нові типи будівель, як університети та госпіталі. Середньовічні громадські центри формували міське середовище Європи на століття вперед, слугуючи місцями для торгівлі, релігійного життя, управління та соціальної взаємодії.

Ренесанс (XIV – XVI ст.). Ренесанс знаменував відродження інтересу до античної культури, що вплинуло й на громадські центри. З'явилися нові типи будівель, такі як палаци, театри та бібліотеки, які свідчили про зростання значення освіти, мистецтва та дозвілля. Площі стали більш просторими та елегантними, оточені симетричними будівлями. Ренесансні громадські центри втілювали ідеали гуманізму, гармонії та краси, ставши зразком для містобудування в наступні епохи. Ампір (поч. XIX ст.). Громадські центри епохи ампіру відзначалися монументальністю, урочистістю та підкресленою величию. Площі ставали центрами міст, оточені монументальними будівлями урядових установ, музеїв та театрів. Пам'ятники та обеліски уславляли перемоги та героїв. Громадські центри епохи ампіру підкреслювали велич імперій та їхніх правителів, слугуючи символами могутності та процвітання.

Ранній капіталізм (XVI - XVIII ст.). Громадські центри раннього капіталізму еволюціонували під впливом зростання торгівлі, промисловості та буржуазії. Ринкові площі залишалися важливими, але з'явилися й нові інституції, такі як біржі та банки. Кафе, ресторани, театри та опери стали популярними місцями для спілкування, обміну новинами та культурного дозвілля. Громадські центри епохи раннього капіталізму ставали більш комерціалізованими, діловими та культурними, формуючи нове публічне середовище, де зустрічались люди з різних соціальних верств.

Модернізм (кін. XIX ст. – поч. XX ст.). Модерністські громадські центри відзначалися функціональністю, інноваційними формами та використанням нових матеріалів. Їх архітектура відкидала традиційні ордери та декор, роблячи акцент на простоті, геометричності та раціональності. З'явилися нові типи будівель, такі як вокзали, аеропорти та виставкові центри, які відповідали потребам нового урбаністичного середовища. Площі перетворювалися на динамічні простори, поєднуючи транспортні розв'язки, торгові центри та місця для відпочинку.

Постмодернізм (сер. XX ст. – поч. XXI ст.). Постмодерністські громадські центри відрізняються від модерністських еkleктикою, іронією та увагою до контексту. Їх дизайн кидає виклик функціональності та раціональності, пропонуючи різноманітні та цікаві простори, що стимулюють творчість та соціальну взаємодію. Залучення громадськості до процесу проектування стає важливою складовою. Сучасні громадські центри все більше фокусуються на створенні багатофункціональних просторів, які сприяють соціальній взаємодії та інтеграції різних груп населення. Вони включають зелені зони, місця для спільного відпочинку та культурних заходів, а також інтегрують технології для підвищення комфорту та доступності. Громадські центри стають не просто місцями для проведення часу, але й платформами для громадської активності, освіти та культурного обміну, що відображає сучасні потреби міського населення.

Висновки. Досвід формування середовища громадського центру є важливим елементом розвитку сучасних міст. Процес формування громадських центрів демонструє, що їх просторова організація тісно пов'язана із суспільним устроєм, який переважає у конкретний історичний період. Відкриті публічні простори виступають основою для формування міст, відображаючи певні парадигми громадських інституцій та ідеологічних концепцій, що змінюються разом із зміною політичного режиму. Питання формування громадських центрів має важливе значення для сталого розвитку міст і потребує нових досліджень у зв'язку зі зміною потреб мешканців щодо комфорту міського середовища.

Список використаних джерел

1. Олійник, О. (2021). Формоутворення і роль громадських просторів в процесі еволюції міст – від античності до модернізму. Містобудування та територіальне планування, (77), 345–368.